[א]בסירוגין: ניקנור נעשו נסים לדלתותיו: ת"ר [ב]מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחזירתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו נטלו אחת מהן והטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם הטילוני עמה מיד נח הים מזעפו והיה מצטער על חברתה כיון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דופני הספינה ויש אומרים בריה שבים בלעתה והקיאתה ליבשה ועליה אמר שלמה [1]קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים אל תיקרי ברותים אלא [ג]ברית ים [ד]לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים ויש אומרים [ה]מפני שנחושתן מוצהבת היתה ר' אליעזר בן יעקב אומר [ו]נחשת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב: **מתני'** ואלו לגנאי של בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת הוגרס בן לוי היה יודע פרק בשיר ולא רצה ללמד בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב על הראשונים נאמר [2]זכר צדיק לברכה ועל אלו נאמר [2]ושם רשעים ירקב: **גמ'** ת"ר [ז]בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לאפות כמותן ולא היו יודעין לרדות כמותן שהללו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והללו מסיקין מבפנים ואופין מבפנים הללו פיתן מתעפשת והללו אין פיתן מתעפשת כששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר [3]כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו [ח]וחזרו בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה [ט]ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו להם יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין לקיים מה שנאמר [4]והייתם נקיים מה' ומישראל: של בית אבטינס לא רצו ללמד על מעשה הקטורת: ת"ר [ח]בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטורת ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לפטם כמותם ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן של הללו מתמר ועולה כמקל של הללו מפציע לכאן ולכאן וכששמעו חכמים בדבר אמרו (א) כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר [ט][5]כל פעל ה' למענהו [י]וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרן ובאו בכל יום היו נוטלין שנים עשר מנה והיום עשרים וארבעה ר' יהודה אומר בכל יום עשרים וארבעה והיום ארבעים ושמונה אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו יודעין היו של בית אבא שבית זה עתיד ליחרב אמרו שמא ילמוד אדם שאינו מהוגן וילך ויעבוד עבודת כוכבים בכך ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסם שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין לקיים מה שנא' והייתם נקיים מה' ומישראל תניא אמר ר' ישמעאל פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי אחד מבני בניהם אמרתי לו אבותיך בקשו להרבות כבודן ורצו למעט כבוד המקום עכשיו כבוד מקום במקומו ומיעט כבודם אמר ר' עקיבא [י](פעם אחת) סח לי ר' ישמעאל בן לוגא פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקט עשבים וראיתי [כ](ששחק ובכה) אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי כבוד אבותי נזכרתי ומפני מה שחקת אמר לי שעתיד הקב"ה להחזירה לנו ומפני מה נזכרת אמר לי מעלה עשן כנגדי הראהו לי אמר לי שבועה היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם אמר ר' יוחנן בן נורי פעם אחת מצאתי זקן א' ומגילת סממנין בידו אמרתי לו מאין אתה אמר לי מבית אבטינס אני ומה בידך אמר לי מגילת סממנין הראהו לי אמר לי כל זמן שבית אבא היו קיימין לא היו מוסרין אותו לכל אדם ועכשיו הרי הוא לך והזהר בה וכשבאתי וסחתי דברי לפני ר"ע אמר לי מעתה אסור לספר בגנותן של אלו מכאן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך ומשלך

בסירוגין. אם לא שכב אחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא ואת כי שטית ואחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא יתן ה' אותך ואחריו ראשי תיבות עד סוף המקרא ובאו המים ואחריו ראשי תיבות [א](אם שכב ואת כי שטית): **להביא דלתות.** לשער המזרח של העזרה ושל נחושת היו: **נחשול.** סערה: **והטילוה לים.** להקל לספינה: **וכרכה.** חבקה: **לנמלה.** פורט"ו מקום שהספינות נמשכות שם ליבשה: **רהיטנו.** לשון דלת שהוא רץ ונועל רץ ופותח: **אלא בריית ים.** כאילו כרתו ברית זו עם זו ויש אומרים בריית ים: **נשפנו.** כשהעשירו: **קלניתא.** מזוקקת וכן שם מין נחושת והוא נחושת קלל: **מתני' בן לוי.** כלומר מן הלוים: [ב]**פרק.** הכרעת קול נעימה: **על מעשה הכתב.** קושר ד' קולמוסין בד' אצבעותיו וכותב שם בן ארבע אותיות כאחד: **גמ' לרדות.** מן התנור: **שהללו.** שבאו מן אלכסנדריא לפי שלא היו יודעים לרדות מן התנור שלא יהא נשבר לפי שהוא עשוי כמין תיבה [ג]פרוצה כמין ספינה היו יראים לדקם מבפנים לתנור ואופין אותן מבחוץ: **כפלו להם שכרם.** מתרוממת הלשכה: **ועל דבר זה מזכירים אותם לשבח שמעולם כו': לפטם.** לכתוש הסמנין ולערבם יפה כמו שנאמר (שמות ל) ממולח: **להעלות עשן.** שלא היו מכירין בעשב שהוא מעלה את העשן זוקף ומתמר כמקל: **מיעט כבודם.** כמורכן ביתו: **מעלה עשן.** עשב שהוא מעלה עשן ראיתי כנגדי: **מגילת סמנין.** שכתובין בה שמות סמני הקטורת: **מכאן אמר בן עזאי.** ממעשה בית גרמו ובית אבטינס שבקשו חכמים לדוחם ממקומם ולא יכלו: [ד]**בשמך יקראוך.** לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי כי על כרחך בשם יקראוך לבא ולשוב במקומך: **ומשלך**

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ב ה"ד], ב) [בע"י כריתות מלא תיבה וזה הוא כפי ראשון של רש"י], ג) [מדות פ"ב מ"ג], ד) [שם], ה) שקלים פ"ה ה"א [תוספ' פ"ב ה"ה], ו) [בפ"א: יומרו], ז) [עיין הגהה זו בע"י ותמצא שם כמה שטיות], ח) [תוספתא פ"ב ה"ו], ט) [פי' פעל ה' ונתן חכמה לזה יותר מזה למענהו כדי שלא תהא המלאכה אלא במי שהוא חפץ ערוך בשם ר"ח בערך פעל], י) [בע"י ליתא], כ) [נ"ל שבכה ושחק וכ"ה בע"י],

הגהות הב"ח

(א) גמ' כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר כל פעל ה' למענהו נ"ב וקשה למה להם טעם זה ת"ל משום מעלה עשן דהוי ליה ביאה ריקנית ואם חיסר אחת מכל סממניה חייב כדאיתא פ' ה' דף נ"ג: (ב) רש"י ד"ה פרק בשיר הכרעת קול: (ג) ד"ה שהללו כו' כמין תיבה פרוצה או כמין ספינה רוקדת היו יראים לדבקם: (ד) ד"ה בשמך יקראוך כלומר לא ידאג וכו' על כרחם בשמך יקראוך לבא ולישב במקומך:

תוס' ישנים

גורלות של כל דבר. ואין זה אלא דברי התנא דלאו מגורלות נפיק אלא מקרא דגורל גורל ריבה כדמפרש בברייתא דבסמוך: דההוא משקען ליה בגלגלא. פר"ח ומפרש בפ"ב דשחיטת קדשים (דף כח.) שהיה מושך ומדלה הכיור מלא מים מן הים שעשה שלמה שהיה בו כל הלילה שלא יפסלו מימיו בלינה וגרסי' בירושלמי הים היה בית הטבילה לכהנים שנאמר הים לרחצה לכהנים בו' ואקשינן נאו כלי הוא ופרקינן כההיא דלר"י יהושע בן לוי אמת המים היתה מושכת לו מעין עיטם והיו רגלי השוורים פתוחים כרמונין ולא ידענא אם היה ים של שלמה בבית שני: בקתתא דנרגי ומגלי. וא"ת בני כלים ואוגני כלים גופייהו תיקשי לך ליעבדו לכלים גופייהו של זהב וי"ל שמתחילה היו של זהב הכלים עצמן והיו רגילין לעשות הכלים ואוגנין פתוחים מן גוף הכלי אבל בידות הכלים אין לומר כן שאין לעשותן של כסף [ג]בשתוף הכלי של זהב. ה"ר יוסף[ג]: עמד נחשול כו'. לא מפני שעשה עבירה כשהלך למצרים כדאמרינן בספרי לגור שם לי אתה חוזר אבל אתה חוזר לסחורה ולכיבוש הארץ: והללו פתן מתעפשת. ואע"פ שהיה הלחם חם כיום הלקחו מ"מ מה שאפשר בידי אדם לא היה הקב"ה רוצה לתקן: שנאמר כל פעל ה' למענהו. הכא לא מייתי קרא דלכבודי בראתיו שאין כל כך גנאי אם היה מפציע ואין זה אלא יתרם בעלמא דבעינן משום דכתיב כל פעל וגו': ה"ג בספרים ישנים וכמה ספרים ומה ראית והזכרת מעלה [ד] העשן כנגדו. פי' אותו עשב שמעלה עשן כנגדו ואינו מפציע לכאן ולכאן אלא מתמר ועולה כמקל ראיתי שלא היה שום אדם מכיר אלא הם אבל עשב אחר ששמו מעלה עשן היו מכירין אנשי אלכסנדריא שאם חיסר בקטורת חייב מיתה דלספרים שמונה נהם מעלה עשן כנגדי אין הלשון מכוון דהוה ליה למימר ראיתי או מעלה עשן אלא מיהו יש ספרים שכתוב גם במסכת שקלים (פרק ה) מעלה עשן עומד לנגדי ובתוספתא (דיומא פ"ב) כתיב ראיתי כנגדי מיהו אותם ספרים דגרסי גירסא ראשונה יש לפרש כדפרישית ויש תוספתא שנאמר בה מעלה עשן לנגדי ולא כתוב בה לא עומד ולא ראיתי ודומה שהגיהו עומד או ראיתי לתקן הלשון וכדפרישית עיקר. ה"ר אלחנן:

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פ"ז מהלכות ס"ת הל' יד טוש"ע י"ד סי' רפג סעיף ג:
נו ב מיי' פ"ה מהל' בית הבחירה הל' ה:

תורה אור השלם

1. קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים: שיר השירים א יז
2. זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב: משלי י ז
3. כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו: ישעיה מג ז
4. ונכבשה הארץ לפני יי ואחר תשבו והייתם נקיים מיי ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני יי: במדבר לב כב
5. כל פעל יי למענהו וגם רשע ליום רעה: משלי טז ד

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בסירוגין וכו' (אם שכב ואת כי שטית) נ"ב הטית ילחק עשה ממנו דבור בפ"ע וקאי אדלעיל בסוף העמוד לאמר הס"ם אם שכב ומפרש רש"י דהיינו מה דכתיב ואת כי שטית דאם שכב לא כתיב נקרא. יעוש"ה כי האמת שם:

לעזי רש"י

פורט"ו [פורט"ו]. נמל.

מוסף רש"י

לכבודו. לשמו (אבות פ"ו הי"א).

רבינו חננאל

ואלו לגנאי בית גרמו לא רצו ללמד על מעשה לחם הפנים. ולא היו יודעים לרדות, פי' כגון רדן בשולי המחתה [תמיד פ"ו], וכמו שאומרים יצא רדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה [שבת קיז]. וכן בית אבטינס דברים פשוטין הן. בר קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב. מאי מעשה הכתב (כן) שהיה נוטל ה' קולמוסין בה' אצבעותיו ואם היתה תיבה של ה' אותיות כותבה בבת אחת. כל פעל ה' למענהו. פי' פעל ה' ונתן חכמה לזה יותר מזה, למענהו, כדי שלא יהיה המלאכה אלא במי שחפץ. מעלה עשן. הסם שנותן בקטורת ומעלה עשנה כמקל שאינה מפצעת לכאן ולכאן. וכיון שהגיד ר' יוחנן בן נורי מה שא"ל אותו זקן שהיה מבית אבטינס, א"ר עקיבא כיון שכוונתם לשם שמים היתה אסורה לספר בגנותן. וכן אמר בן עזאי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך

א) ע"כ שייך לדף ל' ע"א. ח) [נדל"ל כשנוף]. ב) ע"כ שייך לדף ל"ז ע"ב. ג) נ"ל תמרו.